

doc. PaedDr. Vlasta Cabanová, PhD., KPŠ FHV UNIZA

oponentný posudok doktorskej dizertačnej práce (DDP) rozprawa doktorska

Názov DD práce: *Kurikulum stredného odborného vzdelávania v kontexte
vzdelávacej politiky (Česko, Poľsko, Nemecko)*

Autor: Bohumil Krajča

Školiteľ: prof. PhDr. Helena Grecmanová, Ph.D.

Oponentka: doc. PaedDr. Vlasta Cabanová, PhD.

Počet strán: 156

Predkladaný text doktorskej dizertačnej práce (ďalej DDP) Bohumila Krajču je spracovaný v rozsahu 156 strán. Súčasťou DDP je zoznam literatúry, pozostávajúci z viac ako 100 položiek. Vzhľadom na komparačno-analytický charakter DD práce zoznam logicky obsahuje vyšší podiel cudzojazyčných literárnych prameňov (medzi nimi dominujú predovšetkým oficiálne dokumenty Európskej komisie, čo je logické, keďže predstavujú rudiment ku komparácii národných dokumentov), ale i oficiálnych dokumentov národných ministerstiev školstva a ďalších internetových zdrojov. Ďalej DDP obsahuje oznam obrázkov, 19 tabuliek a 56 grafov a 13 príloh.

Zhodnotenie vhodnosti a primeranosti výberu témy. Problematika kvalitného, na praktickú prípravu zameraného odborného vzdelávania, umožňujúceho nadobudnúť kľúčové odborné kompetencie (explicitne vyjadreného v profile absolventa študijného daného odboru) predstavuje v tomto období explózie poznatkov, predovšetkým priebežnú aktualizáciu tých požiadaviek, ktoré sú determinujúce pri procese nadobúdania profesijných spôsobilostí absolventa odboru ako profesionála - špecialistu. Aj pre premenlivosť sociálnej reality predstavuje v súčasnosti táto oblasť jednu z najvýznamnejších oblastí školskej politiky vôbec a rezonuje vo všetkých členských krajinách EÚ. Osobitne tieto diskusie vyvolali viaceré kurikulárne reformy post socialistických krajín, ktorých efektivita je predmetom vážnych odborných polemík i diskusií na národnej i na medzinárodnej úrovni. V kontexte viacerých i protirečivých stanovísk predstaviteľov národných školských politik a vychádzajúcich zo stanovísk zástancov konkrétnych predstaviteľov teórií vzdelávania v Európskej komisii, v odbornej komunite už dve desaťroky rokov rezonujú predovšetkým otázky riešenia existujúcej asymetrie teórie a praxe, otázky spôsobu smerom k dosiahnutiu vyváženosti, proporcionality týchto prvkov. Druhým vážnym problémom sú otázky dosiahnutia a udržania kontinuity prenosu aktuálnej vedeckej teórie (transformácie najnovších vedeckých poznatkov odborov) a ich vhodného skĺbenia s primerane dlhou odbornou prípravou absolventov potrebnou na nadobudnutie patričných odborných spôsobilostí, ktoré súčasných absolventov lepšie pripraví na premenlivú, výkonovo náročnú prax. Z uvedeného dôvodu *hodnotím pozitívne výber témy DDP* zameranej na analýzu a komparáciu postulovaných národných cieľov a vzdelávacích priorít troch členských krajín a zistenie dimenzií kurikula na základe teoretickej analýzy a praktických skúseností zainteresovaných.

Z obsahového hľadiska je text DD práce štruktúrovaný logicky, do siedmych na seba nadväzujúcich kapitol, má vhodnú výstavbu i štruktúru. Po rozpracovaní východísk (s. 17 – s. 62) vo vstupnom makropohľade na problém, sú analyticky rozpracované priority vzdelávacej politiky na Európskej úrovni a následne je realizovaná komparácia súladu ich rudimentárnych priorít národnej úrovne v podmienkach (školsko-politických dokumentoch, legislatívnych

rámcoch a smerniciach troch susedných členských krajín. Takto koncipovaná štruktúra práce vytvára vcelku vhodné podmienky na spracovanie práce, nakoľko postihuje kľúčové oblasti skúmanej problematiky a podchyťáva všetky jej zásadné stránky. No zámer výskumu autorom DDP v dizertačnej práci naformulovaný ako „*nalezenie a vymedzenie spoločných cieľov v strednom odbornom vzdelávaní*“ (s. 25), by bol a s ohľadom na fakt, že ide o doktorandskú prácu, až priveľmi skromný. Pre zrozumiteľnosť, v duchu overených empirických postupov, autor DDP najskôr operacionalizuje témotvorné pojmy a po preskripcii dizajnu výskumu postuluje ciele v ich hierarchickej štruktúre, čím vytvára dobré východiská vytýčenie hlavných metód skúmania na ich napĺňanie a postupnú realizáciu. Aj tu sa z hľadiska bádania v rámci dodržania subordinarity, javia ako centrálné kľúčové dokumenty vzdelávacej politiky EÚ a vzťahujúca sa legislatíva, vzhľadom načo autor nadväzne sa zameriava niektoré nové úlohy vybraných národných školských politik, pričom analyzuje kľúčové strategické dokumenty školskej politiky v procese ich plnenia ovplyvňujúce všetky stupne školského systému a procesy jeho obnovy a zmeny najviac zastúpené a príkladované na prípade Českej republiky (*Koncepcia podpory mládeže ČR na obdobie 2014-2020, Rámec rozvoja vysokého školstva ČR do roku 2020, Stratégie digitálneho vzdelávania do roku 2020, Stratégia vzdelávacej politiky Českej republiky do roku 2020, Národný program reforiem, Stratégia medzinárodnej konkurencieschopnosti, Národná inovačná stratégia a pod...*). Autor analyzuje aj dokumenty ostatných krajín, no v menšej miere. Takúto hlbšiu analýzu doterajšej stratégie rozvoja znalostí prostredníctvom vzdelávacej politiky ČR a jej dokumentov (s. 38 – s. 41) možno považovať prínosnú, nakoľko táto analyticko-syntetizujúca časť má aj širšie využitie a môžu byť východiskom pre ďalšie analýzy. Čo sa týka zamerania ide však o rámcové školsko-politické dokumenty vyjadrujúce nastavenie priorít a podpory národného vzdelávania, hlavne víziu národnej vzdelávacej politiky, ktorá sa aj pri vhodnej voľbe vytýčených cieľov 2. a 3. úrovne v rozpracovaní do konkrétností nemusí, napriek podobnosti zamerania priorít, s dôvodu odlišných kultúrnych podmienok a tradícií, v ďalších dvoch skúmaných krajinách nemusí naplniť. Možno by bolo vhodnejšie orientovať pozornosť viac na analýzu názorov odborníkov vo vybraných krajinách, než na výskumy verejnej mienky a medzinárodné merania TIMSS a výskumy čitateľskej gramotnosti, ktoré z nášho pohľadu nemajú až takú výpovednú hodnotu z hľadiska skúmanej problematiky, ako výskumy, zistenia a skúsenosti odborníkov z odboru. Z hľadiska skúmanej problematiky považujem kapitolu 4.2 za nosnú, i keď obsahuje definičné vymedzenia, ktoré by bolo vhodnejšie zaradiť do spoločnej úvodnej kapitoly- bolo by vhodnejšie operacionalizovať všetky dôležité pojmy DDP spoločne v jednej úvodnej kapitole (aj napr. s terminologickým vymedzením a rôznymi ponímaniami kurikula). Následne sa autor postihuje kľúčové vlastnosti vzdelávacieho systému a etapy vzdelávacieho systému ISCED2 (sekundárne a postsekundárne nonterciálne vzdelávanie), čo sa mu do značnej miery aj podarilo. V tomto kontexte rieši aj postavenie, systémové začlenenie stredných odborných škôl v ČR, v Poľskej republike a v Nemecku.

V ďalšej časti bádateľské aktivity autora už pokračujú obsahovou analýzou vzdelávacích programov odborného vzdelávania, pričom dôslednejšie komparuje niektoré aspekty rámcových vzdelávacích programov vybraných krajín, s dôrazom na problematiku nastavenia kompetencií v kľúčových dokumentoch - vzdelávacích programoch. Ide o zameranie kľúčových kompetencií v politike odborného vzdelávania a nastavenie kľúčových kompetencií v strategických dokumentoch. Pre povolanie (odbor) lodník v národných dokumentoch sa autor DDP opiera o klasifikácia odboru vzdelávania lodník ESCO v časti základné spôsobilosti (dovednosti) a kompetencie. Samostatnej sa venoval analýze výsledkov povinných a nepovinných požiadaviek stanovených RVP odborného vzdelávania v určených krajinách výskumu (s.73 – s.74) vypracoval pomerne erudované hodnotenie profilu absolventa profesie lodník v troch krajinách v siedmych kľúčových oblastiach. Analýza a komparácia stavu kurikulárnych dokumentov (Poľsko, Česko, Nemecko) k profesii lodník v rôznych kontextoch

a vzťahoch (od s. 87), a to akým spôsobom sa koncipujú, ako sa formujú výsledky učenia a pod.). Tu možno konštatovať, že *autor vhodne obsahovo naplnil ciele teoretickej časti práce a primeraným spôsobom prezentoval stav a naznačil hlavné prístupy pre ponímanie efektívneho kurikula tejto profesie (odboru).*

Osobitne prínosnou pre prax je výskumná časť, ktorej autor venoval mimoriadnu pozornosť, usiloval o objektívny prístup a zaujímal sa tak o zainteresovanú účasť žiakov ako aj zamestnávateľov (kapitánov lodí). Výskumná časť nadväzuje na časť teoretickú a prijímané závery odpovedajú zámeru práce a uplatňovaným prístupom. Kladne možno hodnotiť aj výber vzorky : jednej tradičnej a dvoch novších členských krajín EÚ v stredoeurópskom priestore, z hľadiska skúmania odlišností prípravy je vhodné, že vo vybraných krajinách je jedna krajina vnútrozemská a dve krajiny sú prímorské. Ako to ovplyvnilo profiláciu odboru? Výber súboru bol pomerne široký a vytvára podmienky pre získanie objektívnych výsledkov výskumu. Na druhej strane však nemožno nevidieť niektoré riziká, ktoré mohli výsledky výskumu znehodnotiť. Po obsahovej analýze dokumentov troch úrovní boli v tejto časti nástrojmi zisťovania (zberu dát) dva typy dotazníkov, ktorých vyhodnotenie prinieslo zaujímavé zistenia vyžadujúce ďalšie skúmanie.

Diskusia: Niektoré výsledky a zistenia sú na zamyslenie a vyvolávajú otázky. Ide jednak o možnosti ďalšieho zvyšovania kvality prípravy, nakoľko boli zistené miernejšie nedostatky v teoretickej príprave odboru lodník (na národnej úrovni sa plnia v jednotlivých krajinách v rozsahu od 85, 2% do 88, 5%), no ako oveľa závažnejšie hodnotíme zistené nedostatky pri nadobúdaní praktických zručností, vyplývajúcich z niektorých vážnych zistení, ako je napr. *neplnenie kritérií výcviku počtu dní na lodi, ktoré stanovuje smernica EÚ.* Z hľadiska riešenie tejto situácie by bolo vhodné, aby autor oboznámil zainteresované strany o tejto skutočnosti. Plánuje to autor urobiť, ak áno, akým spôsobom? Zo zistených skutočností totiž vyplýva, že je nevyhnutné aby boli podniknuté razantnejšie kroky smerom zefektívneniu štúdia odboru a to prostredníctvom inovovania národných kurikul odborného vzdelávania tohto odboru s osobitným zreteľom na kritériá kvality odbornej praktickej prípravy.

Záver: Práca má cieľavedomú koncepciu, je písaná logicky a jej výsledky sú autorom vedecky uvážlivo interpretované. Autor DDP preukázal schopnosť samostatne vedecky pracovať, predložil zaujímavú, erudovane spracovanú dizertačnú prácu prinášajúcu celý rad zaujímavých zistení na základe ktorých ktoré je možné výskum ďalej prehĺbovať a rozširovať. Odporúčam : na Slovensku na fakulte PEDAS v Žilinskej univerzite v Žiline sa príprave odborníkov v tejto oblasti dlhodobo venujú odborníci na katedre lodnej dopravy.

Prácu DDP Bohumila Krajču pod názvom Kurikulum stredného odborného vzdelávania v kontexte vzdelávacej politiky (Česko, Poľsko, Nemecko) hodnotím kladne (veľmi dobre) a po zodpovedaní otázok v texte **odporúčam** k obhajobe.

Žilina 25. 7. 2020

doc. PaedDr. Vlasta Cabanová, PhD.

oponentka